

Repliker och kommentarer

Suspekta aspekter

Svenska Arbetsgivareföreningen redovisade i somras i sitt informationsblad "Aspekten" beräkningar av skatte- och bidragssystemets effekter på den ekonomiska standarden i olika familjetyper. Man framhåller att skattesystemet i kombination med bidragens utformning ger upphov till kraftiga marginaeffekter och att de små ökningarna i disponibel inkomst som blir resultatet av en bruttointkomstökning ger föga incitament till att arbeta eller utöka sitt kunnande i arbetet.¹ Detta är nu välkända argument i skattedebatten. (Se t ex Matthiessen [1973].) De höga marginalskatterna är en av de främsta orsakerna bakom kraven på en skatteomläggning. Skatte- och bidragssystemets effekter på den ekonomiska behållningen av att arbeta är givetvis ett allvarligt problem, som bör få en så allsidig belysning som möjligt. Det är då viktigt att den information som förs ut är den mest relevanta och framförallt att man arbetar med exempel som är representativa för situationen för en majoritet av de förvärvsarbetande. SAFs framställning kan inte sägas uppfylla dessa krav.

Som ett av huvudresultaten framhålls i Aspekten att flerbarnsfamiljer där bara den ena av makarna förvärvsarbetar har nästan samma standard oberoende av familjeförsörjarens inkomst före skatt. I en tabell presenteras visserligen situationen för flera familjetyper, men i texten nöjer man sig med att poängtera situationen för fembarnsfamiljen och trebarnsfamiljen. Det har därför också naturligt nog blivit dessa siffror som cirkulerat i pressen.

Ett sådant förfarande kan knappast ge

en representativ bild av hur vårt skattebidragssystem slår. En ensamförsörjare med fem barn är en sällsynthet i vårt land. Man borde åtminstone kräva att SAF kompletterat sin analys med uppgifter om hur vanliga de olika familjetyperna är. Av det totala antalet inkomsttagare 1975 på ca 5,6 miljoner var enligt SCBs inkomstfördelningsstatistik [Statistiska Meddelande N 1976: 23] 36 procent ensamstående utan barn, 3 procent ensamstående med barn och resten, 61 procent, samtaxerade. Någon uppdelning på en- och tvåförsörjarfamiljer eller efter barnantal finns inte i denna statistik. En separat familjestatistik [Statistiska Meddelande N 1976: 24] redovisar emellertid hur många av de gifta familjerna (som alltså är en mindre grupp än de samtaxerade) i vilka en respektive båda har inkomst. Familjer med endast en inkomsttagare utgör bara 16 procent av det totala antalet gifta. Den siffran blir sannolikt ännu mindre om statistiken inkluderat gruppen samboende. Bland de gifta och samboende är således idag tvåförsörjarsituationen det normala.

Samma statistik visar att ca en tredjedel av de gifta saknar barn under 18 år. Av landets totalt ca 1,1 miljoner barnfamiljer hade 45 procent 1 barn, 40 procent 2 barn och 15 procent 3 barn eller fler. Någon uppgift om antalet fembarnsfamiljer finns inte, men i 1970 års folkräkning utgjorde dessa inte mer än en

¹ En artikel med samma fakta och argument av Gunnar Du Reitz, som är den på SAF som ansvarat för beräkningarna, förekommer också i Arbetsgivaren Nr 25/1977.

procent av barnfamiljerna.

I SCBs statistik för 1975 finner man slutligen att antalet gifta familjer med tre barn eller fler där endast en har inkomst bara utgör 36 740. Här går Aspekten alltså ut med en information som avser att illustrera hela skattesituationen men som i själva verket är relevant för endast en bråkdel av inkomsttagarna.

Aspekten beklagar sig också över att flerbarnsfamiljens disponibla inkomster i så hög grad är oberoende av familjeförsörjarens inkomster. Men är det verkligen rimligt att tro att en person ensam skall kunna försörja fem barn och två vuxna? Innan detta överhuvudtaget är möjligt krävs givetvis att man kommit upp i mycket höga inkomstlägen. Kanske är det inte heller så felaktigt att fembarnsfadern inte uppmuntras att arbeta i alltför hög grad. Har man fem barn har man en stor arbetsbörda därhemma. Om man dessutom, som Aspekten, menar att lönsamheten av att tvåbarnsmamman arbetar är tveksam, måste man väl också ifrågasätta lönsamheten av att den pappa som har 2,5 barn att ansvara för överhuvudtaget arbetar.

En diskussion av det totala skattebidragssystemets effekter på incitamentet att arbeta är mer komplicerad än att bara se på de aktuella marginalsatserna för ett visst år. En stor del av drivkraften att arbeta utgör möjligheterna till framtida befordran och karriär och därmed sammanhängande lönelöft. Sett över hela livscykeln är de nettoinkomsthöjningar som kan bli resultatet inte oväsentliga. Man måste också ta hänsyn till de inkomstrelaterade förmåner som förvärvsarbete ger. En del av lönen utgår i form av ATP och sjukförsäkring, förmåner som egenarbete inte ger. Dessa synpunkter behandlas inte i SAF-meddelandet.

I ett annat avsnitt diskuteras de incitament till arbetsfördelning mellan makar som skattesystemet ger upphov till genom att vi har en individuell beskattning i kombination med hög progressivitet. En självklar följd av ett sådant system är att det då kan löna sig bättre att två arbetar deltid än att en arbetar heltid. Men är detta verkligen något att beklaga? Är det

inte ett rimligt krav i jämlikhetens samhälle, där var och en förväntas försörja sig själv, att skattesystemet är sådant att arbetsdelning är mer lönsamt än specialisering inom familjen. Ännu så länge tar denna arbetsdelning sig vanligen uttryck i en heltidsarbetande man med en deltidsarbetande hustru. Deltidsarbete är inte populärt bland männen. Endast 4 procent av alla män arbetar deltid och en majoritet av dessa är studerande och äldre. Dessutom, om SAF oroar sig för ett minskat arbetsutbud, bör man väl välkomna de incitament som finns till en ökad kvinnlig förvärvsverksamhet.

Den samhällsekonomiska vinsten av gifta kvinnors utträde på arbetsmarknaden ifrågasätts på en rad som hänvisar till den kraftiga subventioneringen av daghemsplatserna. För det första har inte alla förvärvsarbetande kvinnor små barn och för det andra har majoriteten kvinnor små barn endast under en kort tid. De samhällsekonomiska intäkterna av att kvinnorna får möjlighet att vara kvar på arbetsmarknaden under dessa år kan mycket väl överstiga kostnaderna. Som framhållits av mig själv och Gustafsson i tidigare artiklar [Gustafsson 1975, Jonung 1975] är det av stor vikt att kvinnorna har denna möjlighet till barnomsorg för att de skall kunna investera i sig själva och våga satsa på annorlunda yrken och karriärbefattningar. Återigen, om SAF bekymrar sig för de minskade incitamenten till utbildning och utveckling av kunnande i arbetet som skattesystemet innehåller, bör man väl å andra sidan välkomna de åtgärder som ökar motivationen för kvinnor att skaffa sig utbildning och yrkeskunnande.

SAF har nyligen slutit ett avtal med LO och PTK om att arbeta för jämställdhet mellan kvinnor och män. Överensstämmer verkligen Aspektens information, där ensamförsörjarens roll presenteras som den naturliga och skattesystemets incitament till arbetsdelning i hemmet som något mycket oroande, med intentionerna i detta avtal?

Pol mag *Christina Jonung*

Lunds universitet

Referenser

Aspekten, nr 10, Juli 1977

Gustafsson, S., [1975], "Kvinnors låga löner",
Ekonomisk Debatt årg 4, nr 8

Jonung, C., [1975], "Den könssegregerade arbetsmarknaden", *Ekonomisk Debatt* årg 4, nr 2

Matthiessen, L., [1973], "Marginal effekterna, indexreglering och regeringens skatteförslag", *Ekonomisk Debatt* årg 1, nr 5

Du Reitz, G., [1977], "Socialbidrag, marginalskatt kan göra heltidsjobb olönsamt", *Arbetsgivaren* nr 25